

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004/print1389988659002889.

5. Мицик В. В. Права людини у міжнародному праві. Міжнародно-правові механізми захисту : підручник для ВУЗів. Київ : Видавничий дім «Промені», 2010. 722 с.

6. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.12.2025).

Марченко Карина Олександрівна,
здобувачка ступеня вищої освіти бакалавра
2 курсу 206 навчальної групи навчально-
наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ПРАВА НА СВОБОДУ СЛОВА: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Імплементатії міжнародних норм захисту прав людини в національне законодавство залишається актуальною проблемою, адже, попри формальне закріплення більшості прав у Конституції України та законодавстві, їх практична реалізація ще не повністю відповідає міжнародним вимогам. Особливо це стосується права на свободу слова, яке є важливою складовою проєвропейського розвитку країни.

Міжнародні стандарти прав людини – це чітко визначені в міжнародних договорах та інших правових документах орієнтири, яких держави мають дотримуватися або досягати, забезпечуючи реалізацію прав і свобод людини [1, с. 11].

Дослідниця С.З. Чорна зазначає, що система конституційних прав і свобод узгоджена з основними міжнародними актами у сфері прав людини, зокрема: Міжнародним пактом про економічні, соціальні й культурні права, Загальною декларацією прав людини, а також Міжнародним пактом про громадянські та політичні права, які були ратифіковані Україною. Крім того, положення українського законодавства значною мірою відповідають Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини та її додатковим протоколам [5, с. 22].

Впровадження стандартів прав людини в національну правову систему здійснюється через процес імплементації. Імплементація міжнародних норм означає діяльність державних та міжнародних інституцій, спрямовану на практичне застосування і закріплення положень міжнародних актів у внутрішньому законодавстві та правозастосовній практиці України [4].

Національна імплементація міжнародних стандартів прав людини проходить через кілька основних етапів, кожен з яких має своє значення:

1. Визнання державою прав людини, яке здійснюється шляхом їх закріплення в Конституції, чинному українському законодавстві, а також участю держави в ухваленні й ратифікації міжнародних угод та договорів, що стосуються прав та свобод людини.

2. Етапізація реалізації прав людини, де відбувається поділ прав залежно від можливостей їх практичного забезпечення. Зокрема, виділяють права, реалізація яких не потребує значних матеріальних витрат (особисті та політичні права) та права, які потребують фінансових, економічних або матеріальних ресурсів для їх повноцінного здійснення (соціальні та економічні права). Проте лише за наявності необхідних умов держава може гарантувати реальне виконання цих прав на практиці.

3. Інституціональне забезпечення реалізації прав людини передбачає створення державних структур (Конституційний Суд) і посадових осіб (Уповноважений Верховної Ради з прав людини, Урядовий уповноважений у справах ЄСПЛ, а також Уповноважений Президента з прав дитини), які безпосередньо відповідають за реалізацію, захист і моніторинг прав людини. Крім того, важливу роль відіграють судові, правоохоронні та прокурорські органи, діяльність яких спрямована на зміцнення системи захисту прав громадян.

4. Інтерпретація та конкретизація правових норм є необхідною для їх правильного розуміння і практичного застосування, адже на тлумачення впливають історичні, соціальні, культурні умови розвитку суспільства, а також інтереси різних соціальних груп. Тому єдина і чітка інтерпретація законодавства є передумовою рівності всіх громадян перед законом і запобігає неоднозначному правозастосуванню.

5. Процедуризація реалізації прав людини обумовлена тим, що деякі права можуть бути реалізовані людиною самостійно (наприклад, свобода віросповідання), але в багатьох випадках для цього потрібні певні дії з боку державних органів чи інших суб'єктів. Саме тому необхідно розробляти чіткі юридичні процедури, які визначають порядок надання соціальних, пенсійних чи адміністративних послуг, а також гарантують дотримання процесуальних прав громадян.

6. Гарантії охорони та захисту прав людини спрямовані на виявлення та запобігання порушень прав, а система захисту має на меті їх відновлення у випадку порушення. Для ефективності обидва механізми мають діяти комплексно. Прикладом заходів охорони є попередня державна реєстрація нормативних актів, що стосуються прав громадян. Однак у вітчизняній практиці часто спостерігається проблема формального характеру таких засобів

через відсутність відповідальності за бездіяльність посадових осіб або невиконання обов'язків вони втрачають свою ефективність, що призводить до того, що правові гарантії залишаються декларативними, але не забезпечують реального захисту прав і свобод людини в Україні [4].

Український та європейський досвід регулювання свободи слова базується на міжнародних стандартах, закріплених у Конвенції про захист прав людини і основних свобод, а також у національних конституціях. Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) є ключовим інструментом, який встановлює межі реалізації цього права, надаючи прецедентну практику, що застосовується українськими судами. В обох системах свобода слова обмежена для захисту інших прав та інтересів, таких як репутація, національна безпека та громадський порядок.

Право на свободу вільного вираження владних думок і поглядів є одним із фундаментальних прав, без якого неможливе існування демократичного суспільства. Це право закріплене у багатьох міжнародних актах, зокрема і в Конституції України. Так, стаття 34 Конституції гарантує кожній людині свободу думки, слова та можливість вільно висловлювати власні погляди й переконання. Кожен громадянин має право обирати спосіб збирання, зберігання, використання та поширення інформації будь-яким способом. Проте, реалізація цього права може бути обмежена законом у випадках, коли це необхідно для захисту національної безпеки, суверенітету, громадського порядку, територіальної цілісності, здоров'я населення а також для запобігання витоку конфіденційної інформації або збереження неупередженості судочинства. Прикладом є особливості дії свободи слова в Україні в умовах воєнного стану [3].

У статті 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права проголошується, що громадянин має безпосереднє право дотримуватися індивідуальних переконань і відкрито їх висловлювати. Проте варто підкреслити, що частина 3 цієї ж статті зазначає, що здійснення права на свободу вираження пов'язане з певними обов'язками та відповідальністю. Тому воно може бути частково або повністю обмежене законодавством лише у тих випадках, коли це необхідно для захисту прав і репутації інших громадян, забезпечення державної безпеки, особливо в умовах воєнного стану, громадського правопорядку, охорони здоров'я, аналогічно як і в українському законодавстві.

Подібні гарантії містить і стаття 10 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка закріплює право кожної людини на свободу вираження поглядів, що поширюється на всіх без винятку: журналістів, представників ЗМІ, митців, науковців та будь-кого, хто прагне передавати або отримувати інформацію. Свобода вираження охоплює як традиційні засоби комунікації (пресу, телебачення, радіо), так і сучасні форми, зокрема соціальні мережі (Facebook, Instagram, TikTok, X, YouTube, Telegram тощо).

Згідно досліджень О.О. Бурмагіна, право на свободу слова у країнах Європи включає: можливість мати власні переконання; право отримувати та передавати інформацію без втручання державних структур [2, с. 9-10].

Таким чином, українська і європейська правові системи визнають свободу слова як фундаментальне право, але також встановлюють певні обмеження. Важливим є те, що українська судова система інтегрувала європейські стандарти через застосування практики ЄСПЛ, що допомагає гармонізувати національне законодавство з міжнародними нормами.

Отже, міжнародні стандарти у галузі прав людини, зокрема щодо свободи слова, є універсальними орієнтирами, що визначають правові засади демократичної держави. Україна, ратифікувавши основні міжнародні документи, поступово формує ефективну систему імплементації цих стандартів у національне законодавство та судову практику.

Список використаних джерел:

1. Бігняк О.В., Акіменко Ю.Ю., Белогубова О.О. Основи міжнародно-правових стандартів прав людини : навч.-метод. посібник. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 168 с.
2. Бурмагін О.О., Опришко Л.В., Опришко Д.І. Свобода слова в умовах збройного конфлікту. Огляд практики Європейського суду з прав людини. Київ: ГО «Платформа прав людини», 2019. 112 с.
3. Конституція України. Розділ II. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. URL:<https://lnk.ua/xNKQA7Ke8> (дата звернення: 31.11.2025).
4. Міжнародно-праві стандарти прав людини – основа галузі міжнародного права прав людини. URL: <https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/kmp/lectures/lekc1-msl.doc>.
5. Чорна С.З. Міжнародні стандарти прав людини та їх імплементація у процесі реалізації правозахисної функції судової влади в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*, 2020. С. 20-24.

Новак Анна Сергіївна,

здобувачка ступеня вищої освіти бакалавра
2 курсу 207 навчальної групи навчально-наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,

професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

У сучасному кримінальному процесі досудове розслідування відіграє ключову роль, адже саме на цій стадії формуються ключові докази, окреслюється коло підозрюваних та вирішується загальне питання про притягнення до кримінальної відповідальності. Хоча й саме на цій стадії